

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини», доктор ветеринарних наук, професор

Анатолій ПАЛІЙ

16 січня 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувача лабораторії ветеринарної санітарії, паразитології та вивчення хвороб бджіл Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»
Кіптенка Анатолія Васильовича

на тему «Екто- та ендопаразитози собак і котів (поширення, розробка заходів боротьби та лікування)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань **21 – Ветеринарна медицина** за спеціальністю **211 – Ветеринарна медицина**.

1. Актуальність теми дослідження.

Паразитарні інвазії становлять вагомий компонент загальної інфекційної патології як серед сільськогосподарських, так і серед домашніх тварин, що зумовлює їхню епізоотологічну та ветеринарно-санітарну значущість, в тому числі мають і соціальне значення як зоонози.

Висока поширеність паразитарних захворювань зумовлена сукупною дією біотичних чинників (міжвидові взаємодії, імунний стан тварин) та абіотичних факторів (температурний режим, рівень вологості, географічні умови). Серед основних детермінантів виділяють підвищену стійкість інвазійних стадій паразитів до впливу факторів зовнішнього середовища, їхню здатність тривалий час зберігати життєздатність поза організмом хазяїна, значну видову різноманітність паразитофауни, високу продуктивність репродуктивних циклів, а також адаптаційний потенціал до змін екологічних умов і специфічних особливостей організму хазяїна.

Упродовж останніх років відзначається стабільне зростання чисельності як домашніх, так і безпритульних тварин, що суттєво ускладнює епізоотичну ситуацію та підвищує ризик поширення паразитарних інвазій, зокрема ектопаразитозів.

У собак широко поширені змішані паразитарні інвазії, за яких одночасно реєструється ураження як гельмінтами, так і збудниками арахноентомозів, а поєднання ендо та ектопаразитів призводить до взаємного обтяження патологічного процесу, посилення клінічних проявів, розвитку імуносупресії та зниження загальної резистентності організму тварин.

Важливу роль у боротьбі з паразитарними хворобами собак і котів відіграють профілактичні заходи, однак протипаразитарне лікування залишається складним завданням через велику кількість наявних засобів і недостатній рівень обізнаності власників тварин щодо вибору та застосування паразитицидів.

Ефективна боротьба з інвазійними хворобами тварин можлива за умови застосування високоефективних ветеринарних лікарських засобів, доступних за ціною та зручних у використанні. Забезпечення власників тварин таким асортиментом препаратів є важливим чинником підтримання здоров'я й добробуту домашніх собак, а також має істотне значення для ефективного та стійкого контролю над членистоногими паразитами і профілактики зоонозних захворювань.

Таким чином, незважаючи на наявність окремих наукових досліджень, екто та ендopаразитарні захворювання собак і надалі залишаються актуальною проблемою ветеринарної медицини. Недостатньо вивченими залишаються особливості поширення та інтенсивності ектопаразитарних інвазій у різних екосистемах, а також чинники, що впливають на формування епізоотичної ситуації. Обмеженими є також дані щодо ефективності сучасних протипаразитарних засобів за тривалого застосування та в умовах зростання резистентності ектопаразитів. У зв'язку з цим, актуальним є розроблення та наукове обґрунтування застосування нових протипаразитарних препаратів, зокрема фітопрепаратів, отриманих методом кріодеструкції, що забезпечує підвищену біодоступність активних речовин.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи, що виконувалася згідно з державними тематичними планами Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» за завданням 34.01.02.02 Ф «Дослідження ролі членистоногих у розповсюдженні збудників паразитарних та інфекційних захворювань і розроблення стратегії боротьби з ними» (номер державної реєстрації 0121U108356, 2021–2025 рр.).

3. Наукова новизна отриманих результатів. Отримано нові дані щодо розповсюдження екто- та ендopаразитів серед собак і котів Харківського регіону. У домашніх собак із міської популяції загальна ураженість становить 67,6 %, тоді як у безпритульних собак із міської популяції та собак із сільської популяції — 100 %. У домашніх котів із міської популяції загальна інвазованість екто- та ендopаразитами становить 52,7 %, тоді як у безпритульних котів із міської популяції рівень зараження становить 100 %, а у котів із сільської популяції — 77,5 %. У приотарних собак Півдня України (Бессарабія) загальна екстенсивність інвазії становить 100 %.

Уперше встановлено, що в природних осередках Харківської області середня зараженість німф *I. ricinus* бабезіями становить 21,3 %, тоді як серед імаго — 36,2 %. У паркових зонах м. Харкова інфікованість кліщів *I. ricinus* бабезіями становить 48,9 %, а у житловій зоні — 39,7 %.

Найвища частота ураження кліщами *I. ricinus* зареєстрована у собак віком 5–6 років — 39,3 % по області та 50,7 % у м. Харкові. Самці становлять 58,6 % усіх інвазованих собак, співвідношення самців і самиць — 1,41:1. Сезонна

динаміка інвазованості собак у м. Харкові характеризується двома піками: весняним (квітень–травень — 38,2 %) та осіннім (вересень — 14,5 %).

Уперше застосовано технологію кріодеструкції рослинної сировини, яка забезпечує збереження біологічно активних речовин фітокомплексу препарату «Акаро Спектра» (протипаразитарні таблетки для собак). Кріоподрібнення за температури до -120°C сприяє руйнуванню клітинних стінок рослинної сировини та підвищенню біодоступності активних сполук, що дозволяє отримати тонкодисперсний препарат із високою питомою поверхнею.

Уперше встановлено, що акарицидна активність препарату «Акаро Спектра» в *in vitro* умовах щодо кліщів *I. ricinus* проявляється вже за концентрації 1,5 мг/мл, що забезпечує загибель 94,5 % кліщів протягом 24 год. Овоцидна ефективність препарату за експозиції 48 год проявляється у ступені інгібування вилуплення личинок на рівні 96,3 %.

Визначено параметри гострої токсичності препарату «Акаро Спектра» (протипаразитарні таблетки для собак) за перорального введення білим мишам. Установлено, що препарат «Акаро Спектра», відповідно до санітарно-гігієнічних норм та класифікації токсичності згідно з СОУ 85.2-37-736:2011 за величиною DL_{50} належить до VI класу токсичності речовини відносно нешкідливій ($DL_{50} > 15\,000,0$ мг/кг маси тіла), а за ступенем небезпечності до IV класу — малонебезпечних (малотоксичних) речовин ($DL_{50} > 5\,000,0$ мг/кг).

Отримано нові дані *in vivo* акарицидної ефективності препаратів «Акаро Спектра» та «AnimAll VetLine» проти іксодових (*Ixodes* spp.) та саркоптозних кліщів (*Otodectes cynotis*) у собак. Препарат «Акаро Спектра» забезпечує 100 %-ву акарицидну ефективність щодо кліщів *I. ricinus* на 3-тю добу та *O. cynotis* — на 2-гу добу, тоді як препарат «AnimAll VetLine» досягає повної акарицидної ефективності лише на 7-му добу.

Наукову новизну виконаної роботи підтверджено одним деклараційним патентом України на корисну модель «Спосіб виготовлення комбінованого протипаразитарного препарату для собак», № 161611, 2025 р.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Отримані результати мають важливе практичне значення для ветеринарної медицини, оскільки дозволяють об'єктивно оцінити епізоотичну ситуацію щодо екто- та ендopаразитарних інвазій собак і котів у Харківському регіоні з урахуванням типу популяції, умов утримання, віку та статі тварин. Установлені показники екстенсивності та інтенсивності інвазій можуть бути використані для планування регіональних профілактичних і протипаразитарних заходів, оптимізації схем дегельмінтизації та акарицидної обробки тварин. Дані щодо зараженості кліщів *Ixodes ricinus* бабезіями у природних, паркових і житлових біоценозах є основою для прогнозування ризику трансмісивних захворювань та розробки заходів біобезпеки. Експериментально доведена висока *in vitro* та *in vivo* ефективність препарату «Акаро Спектра» проти іксодових і саркоптозних кліщів, а також його низька токсичність свідчать про доцільність впровадження препарату у широку ветеринарну практику.

Результати експериментальних досліджень використовуються в науково-дослідній роботі і навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина у Полтавському та Одеському державних аграрних університетах.

Отримані дані також застосовуються у клінічній практиці ветеринарних лікарів під час розробки науково обґрунтованих схем лікування і профілактики екто- та ендопаразитарних хвороб собак і котів у КП «Центр поводження з тваринами», «Харківський Зоологічний Парк» та ФОП Рубашкін О. І.

5. Головні результати, отримані особисто автором. Автором самостійно проведено аналіз першоджерел наукової літератури з напряму досліджень. Виконано весь обсяг досліджень. Статистично оброблено та узагальнено отримані результати. Сформульовано висновки та пропозиції виробництву. Вибір теми та напрямів досліджень дисертаційної роботи проведено спільно з науковим керівником.

6. Дотримання академічної доброчесності. Був проведений аналіз звіту перевірки роботи на плагіат, наявність текстових запозичень, на підставі якого дійшли висновку, що дисертаційна робота Кіптенка Анатолія Васильовича на тему «Екто- та ендопаразитози собак і котів (поширення, розробка заходів боротьби та лікування)», є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату за запозичень згідно з постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 п. 9. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

7. Кількість наукових публікацій За темою дисертаційної роботи опубліковано 11 наукових праць, у тому числі: 5 статей у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні, що включене до наукометричної бази даних Scopus, 1 стаття у науковому періодичному виданні країни ЄС (одноосібно), 3 тез доповідей на наукових конференціях та 1 опис до патенту України на корисну модель.

8. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень.

Комісія з біоетичної експертизи при ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» на своєму засіданні 26.11.2025 р., протокол № 3/25, визначила, що експериментальні дослідження, описані в дисертаційній роботі, ґрунтувалися на принципах моральних цінностей людини, не нанесення шкоди тваринам, милосердя та справедливості до них.

9. Оцінка мови і стилю дисертації.

Текст дисертації викладений із дотриманням норм академічного стилю, що проявляється у чіткій структурованості, термінологічній точності та системному підході до опису результатів. Логіка побудови роботи повністю узгоджується з обраним науковим напрямом, де кожен розділ є послідовним кроком до розв'язання визначених завдань. Обґрунтованість висновків забезпечується належною аргументацією та достовірністю отриманих даних через репрезентативний фактичний матеріал.

10. Відповідність дисертації чинним вимогам.

Дисертаційна робота Кіптенка Анатолія Васильовича на тему «Екто- та ендопаразитози собак і котів (поширення, розробка заходів боротьби та лікування)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина за актуальністю, науково-теоретичним рівнем, обґрунтованістю отриманих результатів, основними положеннями, опублікованими у фахових виданнях, науковою новизною та практичним значенням відповідає вимогам наказу МОН

України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 502 від 19.05.2023. Зміст дисертації відповідає напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми 211 «Ветеринарна медицина» Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини».

11. Рекомендації дисертації до захисту.

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні лабораторії ветеринарної санітарії, паразитології та вивчення хвороб бджіл Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» 16 січня 2026 р. дисертацію Кіптенка Анатолія Васильовича на тему «Екто- та ендопаразитози собак і котів (поширення, розробка заходів боротьби та лікування)» рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина.

Головуюча на засіданні
лабораторії ветеринарної санітарії,
паразитології та вивчення хвороб бджіл,
завідувач лабораторії,
кандидат ветеринарних наук, с. н. с.

Ольга ГАДЗЕВИЧ